

ევროპის საბჭოს კონვენცია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და პრევენციის შესახებ (სტამბულის კონვენცია): კითხვები და პასუხები

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ქალეზზე ძალადობა სტრუქტურული და გლობალური მოვლენაა, რომლისთვისაც უცხოა სოციალური, ეკონომიკური თუ ეროვნული საზღვრები. ქალეზზე ძალადობა ადამიანის უფლებათა მიმღე დაზღვევაა, რაც ხშირად დაუსჯელი რჩება. ევროპაში ყოველდღიურად ძალადობენ ქალეზზე ფსიქოლოგიურად და ფიზიკურად მათივე საკუთარი ოჯახების „საიმედო“ ჭირჭირე; ქალეზს დევნიან, ავიწროებენ, აუპატიურებენ, ამახინჯებენ, იძულებით აქორწინებენ, სტერილიზაციას აიძულებენ. ქალეზზე ძალადობის მაგალითები უსასრულოა, ძალადობის მსხვერპლთა რაოდენობა - ურიცხვი. ეროვნულ თუ საერთო ევროპულ დონეზე ჩატარებულმა კვლევებმა და ცნობიერების ამაღლების კამპანიებმა აჩვენა, რამდენად ფართოდაა გავრცელებული ოჯახში ძალადობა და სექსუალური ძალადობა. #MeToo მოძრაობის ფარგლებში გახმაურებულმა შემთხვევებმა მთელი ევროპის ტერიტორიაზე მოჰფინა ნათელი ქალეზის სექსუალური შევიწროების მასშტაბს და იმას, თუ როგორ უჭირთ ქალეზს ამ ფენომენის წინააღმდეგ ხმის ამაღლება. ბევრ ქალს ძალიან ეშინია ან რცხვენია დახმარების თხოვნა და ეს დუმილი ხშირად საკუთარი სიცოცხლის ფასად უჯდება. მათ ვი, ვინც ხმას იღებს, ხშირად არავინ უსმენს. ოჯახში ძალადობა ძალადობის ყველაზე მეტად გავრცელებული ფორმაა, რომლის მხვერპლნიც უმეტესად ქალეზი არიან, თუმცა ის კაცებს, ბავშვებსა და მოზღვებსაც ეხება. როგორც წესი, დამნაშავეთა მხოლოდ მცირე რაოდენობა ხვდება მართლმსაჯულების წინაშე ამ დანაშაულის გამო და კიდევ უფრო ნაკლები ისჯება.

ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში საკუთარი წამყვანი როლის გაცნობიერებით ევროპის საბჭომ მიიღო კონვენცია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და პრევენციის შესახებ (სტამბულის კონვენცია). სტამბულის კონვენცია საყოველთაოდაა აღიარებული, როგორც ყველაზე ყოვლისმომცველი სამართლებრივი ინსტრუმენტი, რომლის მიზანია ქალებზე ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის, როგორც ადამიანის უფლებათა დარღვევის მიმინი ფორმის, პრევენცია და აღკვეთა. მას შემდეგ, რაც ის ხელმოსაწერად გაიხსნა 2011 წელს, კონვენციამ საგრძნობი მხარდაჭერა მოიპოვა ყველა დონეზე: ეროვნული, რეგიონული და ადგილობრივი მთავრობების, ფართო საზოგადოების, პარლამენტებისა და ადამიანის უფლებათა საკითხებზე მომუშავე სხვა ეროვნული, რეგიონული თუ საერთაშორისო ორგანიზაციების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, მედიისა და აკადემიურ წრეების მხრიდან. დაფუძნდა არაერთი ეროვნული და საერთაშორისო ჯილდო ძალადობისაგან ქალებისა და გოგონების დასაცავად.

კონვენცია 2014 წელს შევიდა ძალაში - მისი მიღებიდან მხოლოდ სამი წლის შემდეგ, რამაც ნათლად აჩვენა წევრი ქვეყნების საჭიროება, ჰქონოდათ სამართლებრივად სავალდებულო ხელშეკრულება, რომელიც მათთვის გზამკვლევის ფუნქციას შეასრულებდა გენდერული ძალადობის წინააღმდეგ გაწეულ ძალისხმევაში და წარმოაჩინა მათი პოლიტიკური ნება, გაიზიარონ კონვენციაში ჩადებული პრინციპები და ღირებულებები.

მიუხედავად იმისა, რომ კონვენციის მიზნები მკაფიოდაა ჩამოყალიბებული, მიუხედავად იმისა, რომ ეს პრობლემა ძალიან სერიოზულია და მძიმე ზეგავლენას ახდენს როგორც მსხვერპლებზე, ასევე საზოგადოებაზე, ბევრი რელიგიური და ულტრაკონსერვატიული ჯგუფი ბოლო წლებში ყალბ ინფორმაციას ავრცელებს კონვენციის, განსაკუთრებით კი მასში ჩადებული „გენდერის“ ცნების შესახებ. ეს არასწორი მოსაზრებები უნდა დაიძლიოს სტამბულის კონვენციის მიზნის ხაზგასმით: ეს არის ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთა და ქალთა უფლებების დაცვა.

რა არის სტამბულის კონვენციის მიზნები?

ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთა უნდა იყოს მნიშვნელოვანი პოლიტიკური მიზანი ნებისმიერი მთავრობისთვის, რომელიც აღიარებს თითოეული ადამიანის უფლებათა დაცვის აუცილებლობას. ბოლო 30 წლის მანძილზე არაერთი სერიოზული ნაბიჯი გადაიდგა ევროსაბჭოს წევრ ქვეყნებში ამ მიმართულებით, მაგრამ ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობა ხშირად არასაკმარისად სრულდება, მსხვერპლთათვის გათვალისწინებული მომსახურება მწირია ან არასათანადოდ ფინანსდება და სექსისტური ქცევები ჯერ კიდევ ძლიერია საზოგადოებაში. უფრო მეტიც: სხვადასხვა ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობა და ძალადობის მსხვერპლთათვის გაწეული დახმარება ძალიან განსხვავდება ერთმანეთისგან და მსხვერპლთა დაცვის თვალსაზრისით უზარმაზარ განსხვავებებს ქმნის ქვეყნებს შორის.

■ სტამბულის კონვენცია მოითხოვს იმ ქვეყნების მთავრობებისაგან, სადაც კონვენცია რატიფიცირებულია, მიიღონ ყოვლისმომცველი ზომების ნაკრები ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის ყველა ფორმასთან გასამკლავებლად. კონვენციის თითოეული დებულების მიზანია ძალადობის პრევენცია, მხვერპლთა დახმარება და იმის უზრუნველყოფა, რომ მოძალადეები მართლმსაჯულების წინაშე წარდგნენ. ამისთვის აუცილებელია ქალთა მიმართ ძალადობის სხვადასხვა ფორმის კრიმინალიზაცია და სამართლებრივი დევნა. ეს ფორმებია, მაგალითად, ოჯახში ძალადობა, დევნა, სექსუალური შევიწროება და ფსიქოლოგიური ძალადობა. ქალებზე ძალადობისთვის სახელის დარქმევა და ცოდნა, რომ ის დანაშაულია, დაეხმარება მის აღკვეთას.

■ ისეთი კონვენციის შემუშავება, რომელიც შეიცავს სამართლებრივად სავალდებულო სტანდარტების ნაკრებს ქალების უფრო ეფექტიანად დაცვისა და მათი დახმარებისთვის, მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯია ყოვლისმომცველი და ჰარმონიზებული რეაგირებისთვის, რომელიც უზრუნველყოფს ძალადობისაგან თავისუფალი ცხოვრების შანსს თითოეული ქალისთვის.

რა ხდის სტამბულის კონვენციას უფრო მეტად ღირებულს?

■ კონვენცია ნათელს ჰფენს იმას, რომ ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა ვეღარ ჩაითვლება ადამიანების პირად საქმედ და რომ სახელმწიფოები ვალდებული არიან, ყოვლისმომცველი და ინტეგრირებული პოლიტიკის გზით იზრუნონ ძალადობის პრევენციაზე, დაიცვან მსხვერპლები და დასაჯონ კანონდამრღვევები. კონვენციის მიღებით მთავრობები ვალდებულიები ხდებიან, შეცვალონ შიდა კანონმდებლობა, შემოიღონ პრაქტიკული ზომები და გამოიყონ რესურსები ქალებზე ძალადობისა და ოჯახში ძალადობისადმი ნულოვანი ტოლერანტობის პოლიტიკის გასატარებლად. ასეთი ძალადობის პრევენცია და აღკვეთა აღარაა მხოლოდ კეთილი ნების საკითხი, ის სამართლებრივად სავალდებულო მოვალეობაა. ეს დაეხმარება ძალადობის მსხვერპლებს არა მხოლოდ ევროპაში, არამედ მის ფარგლებს გარეთაც.

■ სამართლებრივი ვალდებულებების გარდა, კონვენცია მნიშვნელოვან პოლიტიკურ სიგნალს აძლევს ფართო საზოგადოებას, რომ ქალებზე ძალადობა და ოჯახში ძალადობა მიუღებელია. კონვენციის მიზანია, საშუკარაოზე გამოიტანოს იმ ქალებისა და გოგონების მდგომარეობა, რომლებზეც ძალადობენ, აამაღლოს საზოგადოების ცნობიერება და შეცვალოს მენტალიტეტი გრძელვადიან პერსპექტივაში.

სტამბულის კონვენცია მხოლოდ ქალებს ეხება?

■ არა. კონვენცია ძირითადად გამოიყენება ქალებზე, რადგან ის ფარავს ძალადობის ისეთ ფორმებს, რომელთა მსხვერპლიც ქალი ხდება მხოლოდ იმის გამო, რომ ქალია (იძულებითი აბორტი, სასქესო ორგანოების დამახინჯება) ან რომელიც ძირითადად ქალზე ხდება (სექსუალური ძალადობა და გაუპატიურება, შევიწროება, დევნა, ოჯახში ძალადობა, იძულებითი ქორწინება, იძულებითი სტერილიზაცია). ძალადობის ეს ფორმები გამოწვეულია ქალებსა და კაცებს შორის არათანასწორობის ძალაუფლებრივი ურთიერთობებითა და ქალთა დისკრიმინაციით.

■ კაცებიც ხდებიან ძალადობის ისეთი ფორმების მსხვერპლი, რომლებსაც სტამბულის კონვენცია ფარავს, მაგალითად, ოჯახში ძალადობისა და იძულებითი ქორწინების, თუმცა ბევრად უფრო იშვიათად და ნაკლებად მძიმე ფორმით. კონვენცია აღიარებს ამას და მოუწოდებს წევრ ქვეყნებს, კონვენციის დებულებები ოჯახში ძალადობის ყველა მსხვერპლზე გამოიყენონ, კაცების, ბავშვებისა და მოხუცების ჩათვლით. ქვეყნებს შეუძლიათ, გადაწყვიტონ, გამოიყენებენ თუ არა სტამბულის კონვენციის დებულებებს ოჯახში ძალადობის ამ მსხვერპლებზეც.

რატომ ლაპარაკობს სტამბულის კონვენცია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის „გენდერულ ხასიათზე“?

■ კონვენციაში ნახსენებია ქალთა მიმართ ძალადობის „გენდერული“ ხასიათი და „გენდერზე დაფუძნებული ძალადობა“, რადგან კონვენცია მოიცავს ძალადობის ისეთ ფორმებს, რომლებიც ქალზე მხოლოდ იმიტომ ხდება, რომ ის ქალია ან რომელიც ქალებს არაპროპორციულად ეხებათ (იხილეთ ზემოთ). სწორედ ამიტომ, ქალთა მიმართ ძალადობა და ოჯახში ძალადობა ვერ აღმოიფხვრება, თუ სათანადო ყურადღება არ მიექცევა გენდერული თანასწორობის საკითხებს.

■ შედეგად, კონვენცია ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღმოფხვრას de jure და de facto გენდერული თანასწორობის მიღწევის კონტექსტში აქცევს. მისი პრეამბულა აღიარებს ისეთი ძალადობის სტრუქტურულ ხასიათს, რაც თავისთავად ქალებსა და მამაკაცებს შორის უთანასწორო ძალაუფლებრივი ურთიერთობების მიზეზიცაა და შედეგად და უზღუდავს ქალებს თავისუფალი განვითარებისა და წინსვლის საშუალებას.

■ სტამბულის კონვენცია არ გულისხმობს ქალთა და მამაკაცთა შორის „განსხვავებების მოშლას“; არც იმას, რომ ქალები და მამაკაცები „ერთნაირები“ არიან ან უნდა იყვნენ. კონვენცია გმობს და უპირისპირდება მოსაზრებას, რომ ქალები კაცებზე დაბლა დგანან. ფაქტია, რომ

ცრურწმენები, სტერეოტიპები, ჩვევები და ტრადიციები ჯერ კიდევ აშკარა უპირატესობას ანიჭებენ კაცებს ქალებთან შედარებით ძალიან ბევრ სივრცეში, მაგალითად, საჯარო თუ კერძო სფეროებში, პოლიტიკურ ცხოვრებაში, სამუშაო გარემოში, განათლების სისტემებში, პოლიციასა თუ სასამართლოში დანაშაულის გაცხადებაში. ეს ურთულეს ქალებს საქმეს, გაახმაურონ მათზე მომხდარი ძალადობის გამოცდილება და დაიცვან საკუთარი უფლებები.

რატომ შეიცავს სტამბულის კონვენცია „გენდერის“ დეფინიციას?

კონვენცია აყალიბებს ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციისა და აღკვეთის ვალდებულებას ქალებსა და კაცებს შორის თანასწორობის მიღწევის უფრო ვრცელ კონტექსტში. ტექსტის ავტორებმა გაითვალისწინეს ქალებსა და კაცებს შორის ურთიერთობები, მათი როლები და მოვალეობები საზოგადოებაში და ამიტომ მიიჩნიეს მნიშვნელოვნად „გენდერის“ ცნების დეფინიცია. ამ ტერმინის მიზანია არ არის ჩანაცვლოს ტერმინები „ქალი“, „კაცი“ ან „სქესის“ ბიოლოგიური განსაზღვრება. მისი მიზანია, ხაზი გაუსვას იმ ფაქტს, რომ უთანასწორობა, სტერეოტიპები და ძალადობა მოდის არა ბიოლოგიური განსხვავებებიდან, არამედ სოციალური კონსტრუქციებიდან - იმ დამოკიდებულებებიდან და აღქმებიდან, რომლებიც განსაზღვრავენ საზოგადოებაში ქალებისა და მამაკაცების როლებს.

მე-3(გ) მუხლი განმარტავს, რომ კონვენციის მიზნებისათვის „გენდერი“ არის „სოციალურად კონსტრუირებული როლების, ქცევების, საქმიანობებისა და მახასიათებლების ნაკრები, რომელსაც ესა თუ ის საზოგადოება ქალისთვის ან კაცისთვის შესაფერისად მიიჩნევს“. კვლევამ აჩვენა, რომ გარკვეული როლები და სტერეოტიპები არასასურველ და საზიანო პრაქტიკულ შედეგებს იწვევს და ხელს უწყობს იმას, რომ ქალებზე ძალადობა საზოგადოებისთვის მისაღები იყოს. ამიტომ აცხადებს მე-12(1) მუხლი ძალადობის პრევენციისთვის აუცილებელ, ზოგად ვალდებულებად ქალის არასრულფასოვნების იდეაზე ან სტერეოტიპულ გენდერულ როლებზე დაფუძნებული ცრურწმენების, ჩვევების, ტრადიციებისა და სხვა მსგავსი პრაქტიკის აღმოფხვრას. თავის მხრივ, მთავრობის მიერ იმის გაცნობიერება, თუ რა გავლენას ახდენს ამგვარი ცრურწმენები, ჩვევები და ტრადიციები, საშუალებას აძლევს თავად მთავრობებს მიიღონ ძალადობის „გენდერული გაგება“ ისე, როგორც კონვენცია მოითხოვს.

„გენდერის“ ცნების განმარტება ეხმარება „ქალებზე გენდერული ძალადობის“ ცნების გაგებასაც, რაც ნიშნავს „ძალადობას, რომელიც ქალზე მხოლოდ იმიტომ ხდება, რომ ის ქალია ან რომელიც ქალებს არაპროპორციულად ეხება“, როგორც ეს მე-3(დ) მუხლშია ჩამოყალიბებული. ეს ცნება არ ანაცვლებს ცნებებს „ქალი“ და „კაცი“.

ეს არ არის პირველი შემთხვევა, როცა ტერმინი „გენდერი“ ჩნდება საერთაშორისო სამართლებრივ ინსტრუმენტებში. თარგმანის პრობლემები თავს იჩენს იქ, სადაც ენას არ აქვს ტერმინი „გენდერის“ და ტერმინი „სქესის“ ზუსტი შესატყვისები. შესაბამისად, აღნიშნული პრობლემა არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას კონვენციის და მისი შედეგების საწინააღმდეგოდ და გახდეს კონვენციის უარყოფის ან მისი განხორციელებისათვის შემაფერხებელი გარემოება. კონვენცია არ მოითხოვს არსებული ეროვნული სამართლებრივი სისტემების ადაპტაციას და ტერმინი „გენდერის“ ინკორპორაციას, მაგრამ მოითხოვს შესაბამისი მიზნების განმარტებას სახელმწიფოსაგან. კონვენციის რატიფიცირება და განხორციელება უკვე დაიწყო იმ ქვეყნებში, სადაც ენაში არ აქვთ ტერმინი „გენდერის“ ზუსტი შესატყვისი (სხვადასხვა ლინგვისტურ ჯგუფებში.მაგ: გერმანულ, რუმინულ და სლავურ ენებზე), მაგრამ ეს არ იწვევს რაიმე ტიპის წინააღმდეგობას.

უქმნის თუ არა საფრთხეს ოჯახებს ქალებისთვის მეტი უფლების მინიჭება?

კონვენციის მიზანი არაა, დაარეგულიროს ადამიანების ოჯახური ცხოვრება ან ოჯახების სტრუქტურა. ამიტომაა, რომ ის არ შეიცავს „ოჯახის“ არანაირ განმარტებას და არ ეწევა რომელიმე კონკრეტული ტიპის ოჯახური სტრუქტურის წახალისებას. კონვენცია მოითხოვს სახელმწიფოების მთავრობებმა, უზრუნველყონ იმ მსხვერპლების უსაფრთხოება, ვისაც მიაჩნია, რომ ოჯახში ძალადობის რისკის ქვეშ იმყოფება, ან ემუქრებიან საკუთარი ოჯახის წევრები, მეუღლეები, სექსუალური პარტნიორები, რაც, სამწუხაროდ, ძალადობის ყველაზე გავრცელებული ფორმაა.

კონვენციის მიზანია ქალებზე ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან ბრძოლა ნებისმიერ კონტექსტში, სადაც ის გამოვლინდება. ეს არ ეხება მხოლოდ ოფიციალურად დაქორწინებულ წყვილებს: კონვენცია გულისხმობს ყველანაირ პარტნიორს, ქორწინებაში მყოფსაც და არმყოფსაც, იგივე სქესის პარტნიორსაც და განსხვავებული სქესისასაც. არც ერთი მსხვერპლი და მსხვერპლთა ჯგუფი არ უნდა აღმოჩნდეს დაუცველი ოჯახური სტატუსის ან ნებისმიერი სხვა სახის დისკრიმინაციის გამო, რომლებსაც სტამბულის კონვენცია მოიაზრებს.

კონვენცია ცდილობს, უსაფრთხოება, დაცვა და მხარდაჭერა, ძალადობისაგან თავისუფალი, ახალი ცხოვრების შანსი შესთავაზოს ნებისმიერს, ვინც ჩაგვრას განიცდის. ეს კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია იქ, სადაც საქმე ბავშვებს ეხება, რადგან ოჯახში ძალადობის ყურება ბავშვისთვის ძალიან საზიანოა და მისი შედეგები მთელი ცხოვრების მანძილზე გაჰყვება ადამიანს. ამიტომაა, რომ კონვენცია უპირატესობას ანიჭებს უსაფრთხოებას მეურვეობის უფლებასთან მიმართებით

ისეთ ოჯახებში, სადაც ძალადობა ხდება. სტამბულის კონვენცია ექვემდებარება არ აყენებს მეურვეობის საზიარო უფლების სიკეთებს, მაგრამ მისი უმთავრესი მიზანია, საფრთხე არ შეექმნას მსხვერპლისა და ბავშვის უფლებებსა და დაცულობას. ოჯახებს რეალურ საფრთხეს ძალადობა უქმნის და არა ის ზომები, რომლებიც მის მსხვერპლთა დაცვასა და მხარდაჭერას ისახავს მიზნად.

რას ამბობს სტამბულის კონვენცია გენდერულ სტერეოტიპებსა და განათლებაზე?

■ გენდერული სტერეოტიპების გადატანა განათლებაში ნიშნავს გოგონებისა და ბიჭების ბუნებრივი ნიჭისა და უნარების განვითარების შეზღუდვას, მათი საგანმანათლებლო და პროფესიული არჩევანისა და მათი ზოგადი ცხოვრებისეული შანსების შემცირებას. განათლება მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ბავშვზე, აყალიბებს მათ მოსაზრებას საკუთარ თავზე, თანატოლებზე და საპირისპირო სქესთან ურთიერთობაზე. სრულიად დაუშვებელია, რომ იმან, რაც საგანმანათლებლო დაწესებულებაში ისწავლება, აფიქრებინოს ახალგაზრდა თაობას, რომ გენდერული დისკრიმინაცია და ქალებზე ძალადობა მისაღებია.

■ ამიტომ, რომ სტამბულის კონვენცია ცდილობს, საგანმანათლებლო სფეროს საშუალებით, ხელი შეუწყოს გენდერული თანასწორობის ისეთი ფასეულობების დამკვიდრებას, როგორცაა ურთიერთპატივისცემა და არაძალადობრივი პიროვნებათმორისი ურთიერთობები, სტერეოტიპებისაგან თავისუფალი გენდერული როლები, პიროვნული ხელშეუხებლობის უფლება და ცნობიერების გაზრდა გენდერულ საფუძველზე ჩაგვრისა და მასთან ბრძოლის აუცილებლობის შესახებ (მუხლი მე-14). ბავშვებისთვის ამ ფასეულობათა სწავლება დაეხმარება მათ, გაიზარდონ დემოკრატიულ, სხვათა პატივისცემელ მოქალაქეებად. ამ ფასეულობათა გაცნობიერება არანაირ ზეგავლენას არ ახდენს ბავშვის სექსუალურ ორიენტაციაზე ან გენდერულ იდენტობაზე.

■ კონვენციის ავტორებმა ყოველივე ზემოთჩამოთვლილი მნიშვნელოვან ასპექტად მიიჩნიეს ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენციისთვის, რადგან ჩვევები, რწმენები და ქცევითი მახასიათებლები ადამიანის ცხოვრების ადრეულ წლებში ყალიბდება. ზემოხსენებულ ფასეულობათა სწავლება ფორმალური და არაფორმალური განათლების ფარგლებში ხელს შეუწყობს იმას, რომ საზოგადოებისთვის ქალებზე ძალადობის ნებისმიერი ფორმა მიუღებელი იყოს. მე-14 მუხლი მაქსიმალურ მოქნილობას სთავაზობს ხელმომწერ სახელმწიფოებს, რადგან თითოეული სახელმწიფოს დისკრეციული უფლებაა განსაზღვროს ის, თუ როდის და როგორ მიაწოდოს ეს ცოდნა ბავშვებს. გენდერული სტერეოტიპების დაძლევა არ ნიშნავს ტრადიციების

უარყოფას. თაობიდან თაობაზე რწმენათა და წეს-ჩვეულებათა გადაცემა მნიშვნელოვანია ადამიანის იდენტობის ჩამოყალიბებისთვის. თუმცა, ზოგიერთი ადათი და ტრადიცია ქალებისა და გოგონებისთვის საზიანოა და შესაძლოა, ძალადობის საფრთხის წინაშე დააყენოს ისინი. ამიტომ, მიზანი უნდა იყოს ისეთი სტერეოტიპების ნგრევა, რომლებიც ზეგავლენას ახდენს ქალებსა და კაცებზე და ამართლებს მათზე ტრადიციებს. კონვენციის მიზანი ქალებისა და გოგონების უსაფრთხოებაა, ოჯახშიც და მის გარეთაც. არავინ სთხოვს ბიჭებს, „გოგონებივით ჩაიცვან და ითამაშონ“ ან პირიქით.

როგორ ეხება სტამბულის კონვენცია სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საკითხებს?

■ სტამბულის კონვენცია არ აყალიბებს ახალ სტანდარტებს გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის შესახებ და არ მოითხოვს არც ერთი სქესის ადამიანების ურთერთობის სამართლებრივ აღიარებას. გენდერული იდენტობის ან სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე არადისკრიმინაციის პრინციპი დაშენებულია სამართლებრივ ვალდებულებებზე, რომლებიც სხვა სამართლებრივი ინსტრუმენტებიდან იღებენ სათავეს, პირველ რიგში და ყველაზე მეტად კი, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციიდან (მუხლი მე-14: დისკრიმინაციის აკრძალვა; ოქმი #12), ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლიდან (იხ.საქმე „ოლიარი იტალიის წინააღმდეგ“, 2015, „რაცენზოკი და სეიდლი ავსტრიის წინააღმდეგ“, 2017) და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის მე-5 რეკომენდაციიდან (2010) წევრი ქვეყნებისადმი სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციასთან ბრძოლის შესახებ.

■ სტამბულის კონვენცია კრძალავს ბევრი სახის დისკრიმინაციას, მათ შორის გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე (მე-4 მუხლი, პარაგრაფი 3), რათა უზრუნველყოს ძალადობის თითოეული მსხვერპლის დაცვა და მხარდაჭერა მიუხედავად მათი ნებისმიერი მახასიათებლისა. გენდერული იდენტობის გამო დისკრიმინაციის ნებისმიერი შემთხვევისთვის ამ კონვენციის დებულებათა გამოყენება ნიშნავს, მაგალითად, რომ ტრანსგენდერი ადამიანების გენდერული იდენტობა მათ ხელს არ შეუშლის, გარანტირებული ჰქონდეთ დაცვა და უსაფრთხოება ისევე, როგორც ამას კონვენცია ოჯახში ძალადობასთან, სექსუალურ ძალადობასთან, გაუპატიურებასა და იძულებით ქორწინებასთან მიმართებაში ითვალისწინებს. იგივე ეხება თავისივე სქესის წარმომადგენელთან ურთიერთობაში მყოფ

ქალებს, ასე რომ, ყველა ქალს, ლესბოსელი იქნება, ბისექსუალი თუ ტრანსგენდერი, უნდა შეეძლოს, ისარგებლოს, მაგალითად, ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთათვის განკუთვნილი თავშესაფრებით და დაცული იყოს ძალადობისაგან. ეს შეიძლება ეხებოდეს ჰომოსექსუალ მამაკაცებსაც, რომლებიც ოჯახში ძალადობას აწყდებიან.

დროა, დასრულდეს სპეკულაცია და არასწორი ინფორმაციის გავრცელება სტამბულის კონვენციის შესახებ

■ სტამბულის კონვენციას არ გააჩნია არავითარი „ფარული შინაარსი“ ან „ფარული დღის წესრიგი“. სტამბულის კონვენცია ხანგრძლივი მოლაპარაკებების შედეგია. კონვენციის მიღება მოხდა ევროპის საბჭოს ყველა წევრი ქვეყნის კონსენსუსის საფუძველზე. დოკუმენტი ეფუძნება ნაცად და აპრობირებულ პოლიტიკურ სტრატეგიებსა და კანონმდებლობებს, რომლებმაც დადებითი შედეგი გამოიღო წევრი ქვეყნების დონეზე. კონვენციის მიზნები მკაფიოდაა ჩამოყალიბებული 1-ლ მუხლში: ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის პრევენცია, მისგან დაცვა და მისი სისხლისამართლებრივი დევნა. ეს ნიშნავს მისი გამომწვევი მიზეზის აღმოფხვრას- ქალებსა და კაცებს შორის არსებული უთანასწორობის დამარცხებას ჩვენს საზოგადოებებში. ამიტომაც, რომ კონვენციის არაერთი დებულება უპირისპირდება დამკვიდრებულ მოსაზრებას კაცებთან შედარებით ქალების არასრულფასოვნების შესახებ და იმ სტერეოტიპულ როლებს, რომლებიც ქალებსა და კაცებს აკისრია საჯარო და კერძო სივრცეში.

■ სტამბულის კონვენცია არ ცდილობს ისეთი დღის წესრიგის შემოტანას, რომელიც „საფრთხეს შეუქმნის“ თანამედროვე საზოგადოებების სოციალურ სტრუქტურას და ფასეულობებს. ის არანაირ არჩევანს არ აიძულებს ქალებს ან კაცებს. თუ ადამიანს სურს, შეუძლია, შეასრულოს მზრუნველის ან მშობლის როლი ან ჰქონდეს ბრწყინვალე კარიერა. კონვენცია არავის ავალდებულებს, ამა თუ იმ ცხოვრების წესს მისდიოს. ის მხოლოდ უპირისპირდება ქცევებს, რომლებიც:

- ▶ ქალებსა და კაცებს ტრადიციული როლების ჩარჩოებში აქცევს და ამით უზღუდავს მათ პირად, საგანმანათლებლო და პროფესიულ განვითარებას და ზოგად შესაძლებლობებს;
- ▶ ამართლებს და ინარჩუნებს პატრიარქატს, კაცების ისტორიულ ძალაუფლებრივ ურთიერთობას ქალებზე, ამყარებს სექსისტურ ქცევებს, რომლებიც გენდერული თანასწორობის მიღწევას აბრკოლებს;
- ▶ ეწინააღმდეგება ქალთა უფლებას, იცხოვრონ ძალადობის გარეშე.

სტამბულის კონვენციის წევრობა: გაერთიანება ქალთა მიმართ ძალადობის აღსაკვეთად

სტამბულის კონვენციას უკვე აქვს საგრძნობი დადებითი ზეგავლენა ქალთა ცხოვრებაზე ევროპის მასშტაბით. წვერი ქვეყნების დავალდებულება, უზრუნველყონ ქალთა მიმართ ძალადობის პრევენცია, დაიცვან ქალები, დაეხმარონ მათ და დასაჯონ დამნაშავეები, რათა ბოლო მოუღონ ძალადობას, ნიშნავს მსხვერპლი ქალებისთვის ღირსების დაბრუნებას, ეს კი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის თანახმად უნივერსალური ღირებულებაა (შემთხვევა Y.Y. თურქეთის წინააღმდეგ). ეს მიდგომა ძირეულად ცვლის ქალთა უფლებების დაცვისადმი დამოკიდებულებას: ის აღარაა აღქმული, როგორც ქველმოქმედება და ცენტრალურ ადგილს იკავებს სახელმწიფო პოლიტიკაში. სტამბულის კონვენციამ მოახდინა ინიცირება და გამოიწვია მნიშვნელოვანი ცვლილებების შეტანა კანონმდებლობაში, მსხვერპლთათვის უკეთესი სერვისების შექმნა, რესურსების გამოყოფა და საგანმანათლებლო ძალისხმევის გაძლიერება. იმ ქვეყნებში, რომლებიც ასრულებენ კონვენციას, განხორციელდა შემდეგი კონკრეტული ცვლილებები: ახალი კანონმდებლობების მიღება „სექსუალური შევიწროვებისა“ და „დევისი“ ახალი დეფინიციებით; გაუპატიურების განმარტების ცვლილება: თუ ის ადრე ძალის გამოყენებას გულისხმობდა, ახლა გაუპატიურება განიმარტება მსხვერპლის თანხმობის არარსებობით; „თემის, საზოგადოების კოორდინირებული პასუხი,“ რაც ნიშნავს, რომ პროფესიონალი, რომელსაც მსხვერპლი მიმართავს, შემთხვევის შესახებ ატყობინებს სხვადასხვა დარგის სპეციალისტებით დაკომპლექტებულ გუნდს რეაგირებისა და მსხვერპლისთვის ადეკვატური დახმარების გაწევის მიზნით; ოცდაათხსაათიანი დახმარების სამსახურების დაარსება ქალებისთვის; საკონსულტაციო სერვისებზე წვდომა საცხოვრებელ ადგილთან ახლოს; თავშესაფრების დაარსება სახელმწიფო სახსრებით ისეთ გეოგრაფიულ არეალში, სადაც ისინი არ არსებობდა; ქალზე ძალადობის თემის შეტანა საუნივერსიტეტო პროგრამებში (სამართალი, მედიცინა, საექთნო საქმე, სოციალური მეცნიერებები და სხვა); სპეციფიკური ტრენინგების ორგანიზება მოსამართლეების, პროკურორებისა და ადვოკატებისთვის ქალების მეტი დაცულობის უზრუნველსაყოფად.

უფრო ზოგადად, სტამბულის კონვენციამ ბიძგი მისცა ხელმომწერ ქვეყნებში უკეთესი პოლიტიკის, სერვისებისა და დისკურსის შექმნას ქალებზე და გოგონებზე ძალადობასთან ბრძოლის, მსხვერპლთა დახმარებისა და გაძლიერების თვალსაზრისით. ეს ახალი სტიმული ძალიან დაეხმარა პროფესიონალებს ყველა სფეროდან (კანონის გაძლიერება, სოციალური მომსახურება, კონსულტირება, მხარდაჭერის სერვისები და სხვა), გააღრმავა მათი ცოდნა და მგრძობიანობა ამ საკითხთან დაკავშირებით. მოქმედება აუცილებელია. ქალთა მიმართ ძალადობის აღკვეთა უნდა იყოს მიზანი, რომელიც ყველას გვაერთიანებს. ევროპის საბჭოს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და პრევენციის შესახებ სტამბულის კონვენცია არის: ძალადობის პრევენცია, მსხვერპლთა დაცვა და მოძალადეთა დევნა ადამიანის უფლებათა ამ სერიოზული დარღვევის მოგვარებისათვის.

ევროპის საბჭოს ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის აღკვეთისა და პრევენციის შესახებ სტამბულის კონვენცია არის: ძალადობის პრევენცია, მსხვერპლთა დაცვა და მოძალადეთა დევნა ადამიანის უფლებათა ამ სერიოზული დარღვევის მოგვარებისათვის.

www.coe.int/conventionviolence
conventionviolence@coe.int

www.coe.int

ევროპის საბჭო არის ადამიანის უფლებათა მოწინავე ორგანიზაცია კონტინენტზე. იგი 47 წევრი სახელმწიფოსაგან შედგება, რომელთა შორისაა ევროკავშირის ყველა წევრი. ევროპის საბჭოს ყველა წევრმა სახელმწიფომ ხელი მოაწერა ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას – ხელშეკრულებას, რომელიც გამიზნულია ადამიანის უფლებების, დემოკრატიისა და კანონის უზენაესობის დასაცავად. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო ზედამხედველობს კონვენციის შესრულებას წევრ სახელმწიფოებში.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE